

ment *pastures de gallorsa, bestiar de gallorsa*.

Que l'arrel que ens interessa pertanyia al protobasc del nostre Firineu, en tenim encara una prova toponímica d'estructura i zona ben arcaiques: *Galleuda*, llogaret, reduït avui a un mas, en l'Alta Vall de Rialb, terme de Gavarra, Alt Urgell. Des de Gavarra a Isona, l'única població de la zona que se cita des de l'època romana, hi ha dos camins, que tots dos passen per *La Rua* (un altre nom que vol dir 'camí'): un travessa una serra de 1150 metres; l'altre, l'anomenat *camí de Galleuda*, travessa una collada de 1240. Crec que *Galleuda* ha de venir d'una base que, si fa no fa, seria *GALLŪR-BĒDA 'camí dels alts, dels cims'; d'on (potser amb una caiguda de la R comparable a la d'*Olopte* < OLORBYDE 'camí dels vedells'): **Gallobda*, **Galloйда* i *Galleuda* (tal com *vŌCEM vou* > *veu*, *CRŪCEM creu*).

La variant amb *u* (*gaillurr* etc.) es troba també en els dial. bascos moderns; i si en *gallórsa* el mateix mot es presenta amb *ò*, no ens ha d'estranyar que el pirinenc pre-romà tingués ja variants dialectals, com en tenia el gal, quan veiem el cas comprovat en *bide/beda* 'camí'.⁵

També hi hauria, altrament, la possibilitat que l'arrel de la família basca que ens interessa sigui solament *gaiġ*, i que l'element *-ur* (*-or*) tingui caràcter sufixal; no solament pel que he observat a la nota 3, sinó perquè hi ha l'anav. i bisc. *gaila* «extremidad superior de las ramillas» i això mateix es diu *gaiġi* a d'altres pobles de Biscaia. Essent així podríem partir d'una base *GALLŪ-BĒDA, ço que simplificaria l'explicació fonètica: compareu el nom de lloc citat, *Gallués*; i potser àdhuc *Gallarza*. He renovat aquí la nota publicada sobre l'origen de *gallorsa* en l'*Archivum* d'Oviedo IV (1954), 11-8 i reproduïda amb modificacions en *E. T. C.* II, 195-205, i *EntreDL* III, 53-61. Per una part l'amplejo i⁵ per l'altra no reproduïxo certs punts ja tractats en altres estudis meus, i alguns de provisionals de llavors, que en part conserven valor i es podran veure allí.⁶

DERIV.: *Gallorsà* 'el pastor que mena la gallorsa' (veg. *DAG.* i supra), adj. 'pertanyent a la gallorsa', *ovelles gallorsanes*: «que null hom no gos tenir bestiar estrany, si doncs no-l té a dreta parceria; en açò, emperò, los dits hòmens no entenen ovelles *gualorsanes*, les quals los dits hòmens tenen cascan any -e puguen tenir, de la festa de Sant Johan de juny a la festa de Omni Santor», doc. d'Osseja, a. 1387 (*InvLC*).

Gallorser 'que té el dret de gallorsa'. Sembla haver estat l'encarregat que tenia l'usufructuador o amo d'aquest dret, en un lloc determinat, potser més aviat (o totes dues coses) l'encarregat que l'arrendatari de la gallorsa tenia en el lloc: en el S. XVII, Jaça-Salvat era un domini directe i útil del Monestir de Sant Joan de les Abadesses: és un indret d'alta muntanya damunt Tregurà (V. de Camprodon), avui encara cabanya de pastors damunt Clotells (a la confluència entre les valls de Granollers i de Fontlletera); nom degut a un Bernat Salvat, que la monografia de la toponímia de Vilallonga per Amigó i Pascual (núms. 1394 i 1513) documenta en els anys 1389 etc.: aquest Salvat era doncs el *gallorser* del Monestir de Sant Joan a

l'Alta Vall de Tregurà; després el nom de *Gallorser* sembla haver quedat, fins al S. XVII, com a epítet del «Mas Salvat», car així entenc una nota que m'envià Mn. Pascual el vi-1971: «en el S. XVII existia a Tregurà, sota el domini directe i útil del monestir de St. Joan, el Mas Salvat (*Gallorser*)».

¹ Encata que en aquest segon passatge s'imprimí *galarzes* és una err. tip., car a la nota que posa aquí Alart escriu *galarça*, amb *o*, i no fa cap referència a l'existència d'una variant. Aquest capbreu va escrivint pertot *z* amb el valor de *ç* (*ayzò*, *zo*, *Sanz*, *terz*, *terza*, *Mazana*) i *l* amb valor de *ll* < LL llatina (*cestela*, *val* 'vall', *noel* 'novell', *el* 'ell', *pol* 'gall', *galines*, *ola*), com era corrent en aquest segle; de manera que la grafia *galarza* correspon a la mateixa pronúncia actual. D'altra banda no es tracta de l'antiga *-yl-* sinó de la *-ll-* originària, cf. *EntreDL* I, 29ss., 17-8; III, 54, n. 9. — ² M.-L., *Hom. MzPi* III, 492; i sobretot Schmoll, *Spr. Idg. Hisp.*, 66. — ³ Per a la relació amb formes més elementals de la mateixa arrel, veg. la mateixa obra, 120. Hi ha guip. *gallendu*, i anav. i bnv. *gaiendu*, al costat de l'arcaic *gainandu*, traduït «extollí», en Leizarraga (S. XVI). Que aquí es contenen el sufix intensiu *-ean*, i la desinència *-tu* d'infinitiu etc., és clar: només que no sabem si la precedent *n/l* no és també element derivatiu.

⁴ A Sule, davant l'article, tenim *-tzia* en lloc de *-tzea*: *abiatzia* «le départ», Larrasquet, p. 38. — ⁵ És sabut que l'ibèric tenia *-beda* 'camí', per les clàssiques etimologies que va donar Schuchardt d'*Idu-beda* i *Oros-peda*, mentre que la forma *bide* del basc modern és la reflectida pels nostres *Olobte* i *Carcolze*. — ⁶ Per a la toponímia basca de Cerdanya, Urgellet i comarques orientals, i per a la del nostre Nordoest, veg. *E. T. C.* I, 67ss., 93ss., 153ss.; II, 202-205, 43ss.

Gallota, V. *gall* *Gallova*, *gallufa*, *gallufer*, V. *gaiuba* *Gallut*, potser és un mer malentès semàntic per 'gollut', del qual de tota manera és probable que sigui una dissimilació.

GALÓ, 'espècie de cinta', pres del fr. *galon* id., derivat del fr. ant. *galonner* 'adornar el cap amb cintes', mot d'origen desconegut o almenys molt incert. □ 1.ª doc.: «galó: taeniola, textilís fasciola», *DTO*. 1647; Lacav.; tant *galó* com *engalonar* apareixen en textos a mitjan S. XVIII en català; fr. *galon* 1584, *galonner* S. XII.

«La librea dels Castellarnaus és casaca bermella, gira blanca, ab jupa y calsas blancas, y lo *galó*, de una trensilla negra mesclada de blanc y vermell», Capbreu de Castellarnau (Alt Pallars), a. 1759, p. 1. De mitjan S. XVIII és el romanç del bandoler Pau Gibert: «espardenya blanca al peu, / *galó* fins a mitja cama», i potser encara un poc anterior un altre romanç: «diu-menge vinent comprareu las joyas: / faldellí vermell y un *galó* a la vora», Milàf (*Romllo*., 124.10, 291.22). *AlcM* el troba en un doc. mall. de 1744.

L'adj. participial *galonat*, també en cat., sembla ha-